

Base de textos grecs: una eina per a l'estudi de la sintaxi

Pilar Gómez

Francesca Mestre

Víctor González

Universitat de Barcelona

pgomez@ub.edu

fmestre@ub.edu

gonzalezgalera@ub.edu

Recepció: 13/1/2014

Resum

Presentació d'una base de textos grecs antics, d'accés lliure, creada pel Grup Consolidat d'Innovació-ELECTRA (Universitat de Barcelona) per il·lustrar categories de sintaxi nominal i oracional. Els textos grecs, ordenats segons un llistat de *tags* sintàctics per facilitar la cerca d'exemples d'una construcció sintàctica determinada, van acompanyats d'una traducció. Aquesta base és un instrument docent nou per completar explicacions teòriques i per contribuir a una millora del procés d'ensenyament-aprenentatge en el context acadèmic actual.

Paraules clau: didàctica el grec, categories sintàctiques, repositoris virtuals, innovació docent, base de textos grecs.

1. Introducció

Des de la seva constitució, l'any 2000, el Grup Consolidat d'Innovació Docent-ELECTRA (GCID-ELECTRA), del Departament de Filologia Grega de la Universitat de Barcelona, ha maldat per introduir progressivament diversos recursos tecnològics i activitats en línia com a eina de millora en l'ensenyament i aprenentatge del grec antic als estudis de grau i de màster de la universitat.

Els plans docents del grau de Filologia Clàssica, igual que els d'altres estudis de grau, no ofereixen als seus alumnes una formació específica en l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC) en activitats d'aprenentatge, tot i que els aspectes metodològics i didàctics vinculats a la innovació docent esdevenen avui dia fonamentals per assolir l'èxit acadèmic (Vlachopoulos 2009a).

Al llarg d'aquests anys, s'ha pogut constatar que la introducció d'innovacions metodològiques lligades a les TIC s'ha traduït en una tendència de millora en els resultats de l'alumnat, ja que les TIC li generen confiança com un instrument que facilita el procés d'ensenyament-aprenentatge i, d'altra banda, contribueix també a fer els seus estudis més atractius (Vintró *et al.* 2008; Vlachopoulos 2009b). En aquest sentit, a banda de preparar material per a les distintes assignatures del primer cicle de l'antiga llicenciatura en Filologia Clàssica i d'adaptar aquest material a les assignatures corresponents o equiparables de l'actual grau en Filologia Clàssica, des del GCID-ELECTRA es va elaborar un curs *on-line* d'introducció al grec antic, en el qual

s'ofereixen continguts morfosintàctics bàsics i de major freqüència en l'estudi de la llengua grega antiga, però amb una especial atenció, pel que fa a exercicis i continguts teòrics, a la morfologia nominal i verbal (Gómez 2009).

Com a continuació i consolidació de la feina duta a terme fins ara, un dels darrers projectes en què actualment estem treballant els components del GIDC-ELECTRA és la creació d'una base de dades de textos grecs antics que, a partir de les etiquetes o *tags* amb què han estat identificats, poden ser fàcilment recuperables per a cercar exemples d'una determinada construcció sintàctica grega.

2. Base de textos grecs

L'alumnat del grau en Filologia Clàssica cal que conegui i practiqui tots els elements sintàctics presents a la llengua grega antiga per tal que, essent capaç d'identificar-los i valorar-los, pugui interpretar-los en el seu context original i, en conseqüència, traduir-los adequadament. Tal com està estructurat el grau en Filologia Clàssica a la Universitat de Barcelona, l'alumnat ha de cursar l'assignatura obligatòria Sintaxi grega al segon semestre del segon curs, però és evident que les qüestions de sintaxi i el seu estudi, o si més no, el seu coneixement, acompanyen els estudiants de grec antic al llarg de tota la seva formació, car els aspectes sintàctics de la llengua grega no només es treballen en una assignatura específica, ans també en totes aquelles matèries en què els alumnes s'enfronten a textos en grec, és a dir, en les assignatures pròpiament de textos en primer lloc, però també, en definitiva, sempre que cal llegir textos originals, com escau en matèries de literatura. Així doncs, els elements sintàctics es treballen en més de la meitat de les assignatures de grec que configuren el grau de Filologia Clàssica de la Universitat de Barcelona: Introducció al grec III, Sintaxi grega, Textos grecs I, II, III, IV, Literatura grega I, II, III, IV. Aquestes assignatures estan repartides al llarg dels quatre cursos en què s'estructura el grau, de manera que també l'estudi progressiu dels continguts sintàctics és un factor important per assolir-ne una competència adequada.

La idea de treballar en l'elaboració d'una base de textos grecs antics ordenats per categories sintàctiques va sorgir en el context de la reflexió metodològica que duu a terme el GIDC-ELECTRA, després de comprovar com els manuals de sintaxi presenten exemples força repetitius i generalment descontextualitzats; i, alhora, com hi ha elements sintàctics de menor freqüència, però tal vegada no menys significatius en la idiosincràcia de la llengua grega, amb els quals l'alumnat no té tantes ocasions de familiaritzar-se.

És per això que el GIDC-ELECTRA ha creat un repositori de textos grecs antics ordenats segons un llistat de categories sintàctiques. Aquest llistat conté 100 *tags* i ha estat elaborat *ad hoc* amb la intenció que sigui de fàcil maneig per a cercar exemples d'una construcció sintàctica determinada, i, per tant, útil al professorat, quan ha d'escollir un text per a il·lustrar l'explicació teòrica d'un concepte o d'una estructura sintàctica, i a l'alumnat quan hagi d'aprofundir l'estudi d'aquests conceptes i estructures d'una manera més pràctica que teòrica. Sens dubte, aquesta tasca del procés docent i d'aprenentatge es pot agilitar i automatitzar amb una base de dades.

La seu d'aquesta base de dades, creada pel Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (CRAI) de la Universitat de Barcelona, és a: <http://www.ub.edu/textosgrecs>.

D'altra banda, atès que aquesta base de dades serà de lliure accés, té la voluntat de ser un instrument a l'abast també del professorat i dels estudiants de secundària, així

com de qualsevol persona interessada en el coneixement, estudi i aprenentatge del grec antic, molt especialment persones que s'han iniciat en l'estudi de la llengua grega a partir del curs *on-line* dissenyat pel GIDC-ELECTRA (<<https://campusobert2.ub.edu/course/category.php?id=221>>).

2.1. Objectius

Els objectius de la base de textos grecs antics per a l'estudi de la sintaxi són:

- Facilitar el coneixement i la pràctica de tots els elements sintàctics presents a la llengua grega antiga.
- Desenvolupar la capacitat de l'alumnat per a identificar, valorar, interpretar i traduir aquests elements sintàctics.
- Oferir al professorat exemples de sintaxi amb un ampli ventall de textos tant pel que fa als autors com als gèneres inclosos en el repositori.
- Optimitzar els instruments per a l'estudi dels textos grecs i la preparació de l'alumnat per a les proves d'avaluació de diverses assignatures.
- Millorar les capacitats d'adquisició, administració i organització del coneixement dels estudiants.

2.2. Característiques i utilitat

Aquest repositori de textos grecs antics, originals, pretén incidir, encara que potser de forma indirecta, en l'enfocament de l'ensenyament de la sintaxi grega, però, sens dubte, és indèstria de la reflexió que sobre la renovació de les metodologies de l'ensenyament i aprenentatge del grec antic duu a terme, des de fa més de deu anys, el GIDC-ELECTRA.

Tal com hem pogut constatar en altres assignatures (Gómez *et al.* 2010), novament ara, enfront d'una metodologia basada fonamentalment en la definició teòrica i memorització d'alguns exemples, es proposa, ara per a la sintaxi, també una eina que faci possible una metodologia basada en l'ús, l'observació i el treball sobre les regularitats de la pròpia llengua per descobrir d'una manera més fàcil i productiva els aspectes sistemàtics de la sintaxi del grec antic, l'explicació teòrica dels quals és irrenunciable.

Aquesta base de textos vol contribuir que els estudiants tinguin un paper molt més actiu durant l'ensenyament-aprenentatge de la sintaxi, així com en la lectura i traducció dels textos grecs, ja que l'etiqueta assignada a cada text proporciona d'una manera àgil, ràpida i senzilla la informació sintàctica suficient, en raó de la qual el text ha estat triat com a exemple. En aquest sentit, la base de textos ofereix també una formació més personalitzada i adaptada a les necessitats reals de cada estudiant, de cada usuari, i pot millorar el seu procés d'ensenyament-aprenentatge de la sintaxi nominal i verbal del grec antic, amb una oferta extensiva de casos pràctics (Minguillón *et al.* 2011).

Com ja hem assenyalat en altres ocasions (Vintró *et al.* 2006), un cop superats els inconvenients de tipus tècnic per desenvolupar noves metodologies en la didàctica de la llengua grega clàssica, gràcies a la creació, per part del GCDI-ELECTRA, d'un programari específic –Euclides Grec Politònic– per a l'escriptura de l'alfabet grec clàssic en totes les aplicacions i amb plena compatibilitat entre sistemes, s'han obert noves i decisives portes en l'ensenyament de la llengua grega antiga i, des de fa ja uns anys, el procés d'aprenentatge del grec antic compta amb eines suficients per fer viable, des del punt de vista tècnic, una renovació metodològica basada en la utilització conjunta dels recursos tradicionals i de les oportunitats que proporciona la virtualitat i la navegació en xarxa.

Per aquest motiu, en algunes assignatures podem combinar ara, d'una forma natural i més senzilla d'ús, les explicacions teòriques a l'aula amb unes eines de suport per al treball no presencial que reforcen i dinamitzen el procés d'aprenentatge en el nou escenari docent derivat de la generalització de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) (Vintró *et al.* 2007).

Sobradament conegut és que l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) és una realitat i un repte a superar en el marc acadèmic del segle XXI,¹ i subratlla la importància de les noves tecnologies d'informació i comunicació (TIC) en els processos formatius. L'adequació de les TIC als processos d'ensenyament-aprenentatge, com ara el *b-learning*,² ha de contribuir a crear un sistema de qualitat centrat en els estudiants i, sens dubte, ofereix noves dinàmiques alternatives per a l'adquisició i la transmissió del coneixement (Brennan 2004; Muñoz 2008; Garrison 2011). Així mateix, Moore (1989) o Garrison i Kanuka (2004) també esmenten que l'ensenyament recolzat en les TIC és més atractiu per a la majoria dels estudiants, perquè els joves ja estan acostumats a utilitzar sovint tecnologies en la seva vida quotidiana.

És bo, potser, que la sintaxi grega no quedi descontextualitzada en aquest nou context (Vlachopoulos 2009c).

3. Descripció de la base de textos grecs

Aquest repositori compta, a data d'avui, amb una selecció de 617 textos, la qual cosa suposa 1607 exemples. Els textos són predominantment en prosa i no es limiten a autors d'època clàssica.

La base de textos grecs presenta a l'inici un llistat de termes que correspon als diferents *tags* que han estat definits per categoritzar els exemples. Els termes han estat llistats per ordre alfabètic. La xifra que apareix al costat del *tag* indica el nombre d'exemples que la base inclou per a aquella categoria. Des de cadascuna de les etiquetes s'accedeix al conjunt del textos que les exemplifiquen. (fig. 1).

El text grec va precedit de la referència d'autor i obra, que són donats d'acord amb la nomenclatura d'abreviacions del diccionari Lidel-Scott-Jones. Després d'aquesta referència, hi ha en tots els exemples un títol que descriu breument el contingut del text per tal de contextualitzar-lo i, per tant, amb la intenció que sigui fàcilment comprensible. En el text grec apareixen subratllades les paraules, els sintagmes o les construccions que corresponen a les etiquetes sintàctiques per a les quals el text ha estat triat com exemple, atès que en un sol text es poden trobar assenyalades fins a tres categories sintàctiques. El text grec va seguit d'una traducció que prova sobretot de fer visible el contingut sintàctic pel qual el text ha estat seleccionat, explicant-ne el valor sintàctic grec i la seva correspondència en la llengua de destí. És per això que les traduccions han estat expressament fetes per a aquesta base de textos, o bé s'han adaptat a aquesta finalitat algunes ja publicades. En darrer lloc apareixen les etiquetes que identifiquen les categories sintàctiques. (fig. 2).

Des de cadascun dels exemples es pot retornar a l'inici, és a dir, al llistat de *tags*, o bé, si un text serveix d'exemple per més d'una categoria sintàctica, des del mateix text

¹ Durant els últims anys, la Unió Europea ha presentat una sèrie de programes per al desenvolupament de la societat de la informació a Europa. Informació sobre aquests programes a <<https://ec.europa.eu/digital-single-market>> [data de consulta: 21/2/2016].

² *B-learning* és una metodologia didàctica basada en l'ús de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC), i en algunes estratègies utilitzades tradicionalment en l'educació a distància.

hom pot enllaçar amb les altres categories sintàctiques en les quals també aquest text ha estat inclòs.

Ilistat de termes

- Ac d'extensió en l'espai (4)
- Ac de direcció (0)
- Ac de duració en el temps (14)
- Ac de relació (22)
- Ac doble (5)
- Ac intern (2)
- Adj verbal (15)
- Aposició (13)
- Compl. predicatiu del compl. (31)
- Compl. predicatiu del subj. (22)
- Dt circumstancial (32)
- Dt compl agent (8)
- Dt possessiu (13)
- Dt règim de l'adjectiu (11)
- Dt règim de l'adverbi (2)

Figura 1. Relació de tags i nombre d'exemples de cada etiqueta.

O Sub Subst: completiva de temor

[Th. IV 1, 1-2. Els siracusans ocupen la ciutat de Messene](#)

Lun, 05/06/2013 - 13:44 – Víctor

τοῦ δ' ἐπιγινομένου θέρους περὶ σίτου ἐκβολὴν Συρακοσίων δέκα νῆες πλεύσασαι καὶ Λοκρίδες ἴσαι Μεσσήνην τὴν ἐν Σικελίᾳ κατέλαβον, αὐτῶν ἐπαγαγομένων, καὶ ἀπέστη Μεσσήνη Ἀθηναίων. ἔπραξαν δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ μὲν Συρακόσιοι ὀρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας καὶ φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἔξ αὐτοῦ ὀρμώμενοί ποτε σφίσι μείζονι παρασκευῇ ἐπέλθωσιν, οἱ δὲ Λοκροὶ κατὰ ἔχθος τὸ Τηγίνων, βουλόμενοι ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς καταπολεμεῖν.

L'estiu següent, al voltant del floriment del blat, deu vaixells de Siracusa i altres tants de Locres, havent navegat, ocuparen Messene, ciutat de Sicília, en haverlos cridat els mateixos [messenis], i Messene es va separar d'Atenes. Van fer això els siracusans sobretot en veure que la plaça tenia la clau de Sicília i en

témer que els atenesos, atacant des d'allí, anessin contra ells amb un preparatiu major i els locris, per odi als reginesos, volent fer-los la guerra per totes dues bandes.

[Gn subjectiu](#) [O Sub Subst: completiva de temor](#) [Part Ap causal](#)

[Act. Ap. 27, 29. El naufragi de Pau](#)

Jue, 02/14/2013 - 13:51 — Samuel

φοβούμενοι τε μή που κατὰ τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας ἤρχοντο ἡμέραν γενέσθαι.

Tement que encalléssim en alguna part contra esculls, llençant quatre àncores des de popa estaven desitjant que arribés el matí.

[O Sub Subst: completiva de temor](#)

Figura 2. Exemple de dos textos corresponents a un tag de sintaxi oracional (oració subordinada substantiva: completiva de temor).

4. Conclusions

La base de textos grecs categoritzats per conceptes de sintaxi nominal i verbal és només un complement per a les classes de contingut teòric i pràctic, impartides pel professorat en les sessions presencials de qualsevol de les assignatures que esmentàvem abans. Creiem, però, que la consulta *on-line* de més exemples que puguin o bé il·lustrar el contingut teòric d'una assignatura de sintaxi pròpiament dita, o bé ampliar els exemples d'aspectes sintàctics que apareguin en els textos treballats en altres assignatures, pot reforçar el protagonisme de l'estudiant i de la seva autonomia discent, perquè s'adapta al nivell i a les necessitats de cada estudiant en tant que materials addicionals d'aprenentatge.

Experiències anteriors en altres assignatures ens han permès constatar que l'ús actiu dels recursos informàtics dinamitza el procés d'aprenentatge del grec clàssic tant a l'aula com en les activitats dirigides no presencials, ja que, d'aquesta manera, s'afavoreix l'assimilació dels continguts a partir de la comprensió pràctica i permet fer un repàs constant dels continguts, consolidant així els coneixements.

Així doncs, el treball que avui presentem i posarem en marxa el curs que iniciem d'aquí a pocs dies, es mostra com una bona iniciativa per ofereix a l'alumnat un millor sistema d'aprenentatge i que, en conseqüència, li permeti millor grau d'assoliment de continguts en l'estudi del grec antic, ara mitjançant la sintaxi.

Bibliografia

- Michael BRENNAN (2004), «Blended Learning and Business Change», *Chief Learning Officer Magazine*,
<http://clomedia.com/articles/view/blended_learning_and_business_change>
[21/2/2016].
- D. Randy GARRISON (2011), *E-Learning in the 21st Century: A Framework for Research and Practice*, New York, Routledge (1a edició 2003).
- D. Randy GARRISON; Heather KANUKA (2004). «Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education», *The Internet and Higher Education*, 7 (2), p. 95-105.
- Pilar GÓMEZ (2009), «Grec Clàssic: Curs d'Autoaprenentatge Introductor», *Auriga*, 57, p. 34-35.
- Pilar GÓMEZ; Dimitrios VLACHOPOULOS; Lluís GONZÁLEZ (2010), «Un mètode interactiu per a l'aprenentatge de la gramàtica grega antiga: innovació metodològica a la Universitat de Barcelona», *VI Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació*, «La competència docent», Barcelona
- Julià MINGUILLÓN; Miguel-Àngel SICILIA; Brian LAMB (2011), «From Content Management to E-Learning Content Repositories», *Content Management for E-Learning*, New York - Dordrecht - Heidelberg - London, Springer, p. 27-42.
- Michael G. MOORE (1989). «Three types of interaction», *American Journal of Distance Education*, 3 (2), p. 1-6.
- Pablo César MUÑOZ (2008), «El e-learning en la educación superior: desafíos para la formación y la profesionalización docente», Universidad de la Coruña. tesi doctoral inèdita, p. 145-155.
- Eulàlia VINTRÓ; Jesús CERQUIDES; Samuel SAÏS; Francesc SEBASTIÀ (2006), «L'Euclides Grec Politònic. Una eina per a l'escriptura en grec clàssic en Windows», a *IV Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació*, «La competència docent», Barcelona.
- Eulàlia VINTRÓ; Pilar GÓMEZ; Samuel SAÏS (2007), «Innovació docent i canvi metodològic a la filologia grega: ECTS i TIC», a *Jornades en xarxa sobre l'Espai Europeu d'Educació Superior*, Universitat Oberta de Catalunya.
- Eulàlia VINTRÓ; Pilar GÓMEZ; Francesca MESTRE; Lluís GONZÁLEZ; Dimitrios VLACHOPOULOS (2008), «B-learning per al grec clàssic: dinamització en l'aprenentatge de la morfosintaxi», *V Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació*, Lleida.
- Dimitrios VLACHOPOULOS (2009a), *Métodos de aprendizaje de griego antiguo en la educación superior y uso de las Nuevas Tecnologías: la construcción de una comunidad de aprendizaje virtual*, Universitat de Barcelona, tesi doctoral inèdita.
- Dimitrios VLACHOPOULOS (2009b), «Introducing online teaching in Humanities: A case study about the acceptance of online activities by the academic staff of classical languages»,
Digithum, 11
<http://journals.uoc.edu/index.php/digithum/article/view/n11_vlachopoulos>
[21/2/2016].
- Dimitrios VLACHOPOULOS (2009c), «La influencia de las nuevas tecnologías en el cambio de la cultura docente de los estudios clásicos», *Ágora. Estudios Clásicos em Debate*, 11, p. 219-229.

Curricula

Pilar Gómez és professora titular de Filologia Grega de la Universitat de Barcelona. És membre, des de la seva creació l'any 2000, del Grup Consolidat d'Innovació Docent-ELECTRA de la Universitat de Barcelona, que s'ocupa de la didàctica del grec en l'àmbit de les noves metodologies. Investigadora del Grup de Recerca *Graecia Capta* que estudia la cultura grega sota l'Imperi Romà, les seves publicacions estan centrades en autors d'aquest període com ara Lluçà, en l'edició bilingüe grec/castellà de la col·lecció Alma Mater, Plutarc o Eli Arístides.

Francesca Mestre és professora titular de Filologia Grega de la Universitat de Barcelona, i responsable de la prova de Grec de les PAU des de fa més de vint anys. És investigadora principal d'un Grup de Recerca consolidat que estudia la cultura grega sota l'Imperi Romà i autora d'un centenar de títols sobre aquest tema. Forma part, des de la seva creació l'any 2000, del Grup d'Innovació Docent *Electra* de la Universitat de Barcelona, que s'ocupa de la didàctica del grec en tots els seus nivells, però molt especialment en els nivells inicials.

Víctor González és graduat en Filologia Clàssica per la Universitat de Barcelona i cursà l'any 2014 en la mateixa universitat el Màster Universitari Cultures i Llengües de l'Antiguitat. Fou becari del Grup Consolidat d'Innovació Docent-ELECTRA de la Universitat de Barcelona durant el curs 2013. Actualment treballa en la tesi doctoral «El mim romà: un espectacle transgressor a l'Antiguitat», sota la direcció del professor Marc Mayer.
